

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده هنر

پایان نامه

جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد

رشته پژوهش هنر

عنوان

بررسی پوشاک و زیورآلات بانوان در دوره قاجار

استاد راهنما

دکتر فاطمه کاتب

استاد مشاور

دکتر ابولقاسم دادور

دانشجو

شیرین نجمی

بهمن ۱۳۸۶

کتابخانه مرکزی
دانشگاه الزهراء (س)

۱۳۸۷ / ۳ / ۲

۴۶۸۱۸

تقديم به عزيزانم

۱۳۸۷ / ۲ / ۲

وظیفه خود می دانم از مساعدت های اساتید ارجمند سرکار خانم دکتر
کاتب و جناب آقای دکتر دادور تشکر و قدردانی نمایم .

با تشکر و قدردانی از همکاری جناب آقای ثنایی راد سرپرست دایره جواهرات
ملی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و همچنین سرکار خانم منوچهری ،
علویان و جناب آقای افشار مسئولین موزه مردم شناسی کاخ سعدآباد .

چکیده

"بررسی پوشاک و جواهرات بانوان در دوره قاجار" عنوان این پژوهش است.

در این تحقیق به منظور نیل به اهداف تحقیق ابتدا از مطالعات اسنادی مرتبط، کتب، سفرنامه ها، مقالات، سایت های اینترنتی بهره گرفته شده است، سپس با استفاده از آثار موجود درموزه مردم شناسی کاخ سعدآباد و خزانه جواهرات ملی به تکمیل پژوهش پرداخته شده است.

روش تحقیق در این پژوهش، به صورت اسنادی صورت گرفته است.

در این پژوهش به بررسی پوشاک و زیورآلات بانوان ایرانی در دوره قاجار پرداخته شده است. استفاده از پوشاک، جواهرات و زیورآلات متنوع در طول دوره قاجار برای بانوان ایرانی حائز اهمیت بوده است.

جواهرات گران بها مورد استفاده زنان متمول و درباریان و زیورآلات بدلی ساخته شده از فلزات ارزان قیمت زینت بانوان طبقه فرودست جامعه بوده است.

پوشاک نیز در کنار زیورآلات از اهمیت و تنوع خاصی برخوردار بود. لباس بانوان ایرانی در طول حکومت قاجار دستخوش تغییرات بسیاری شد و ریشه این تغییرات به عوامل سیاسی و اجتماعی آن زمان بازمی گشت. غربزدگی و الگوبرداری از نوع پوشش بانوان اروپایی، زنان قاجاری را بر آن داشت تا لباس های سنتی خود را کنار گذاشته و با پوشیدن لباس هایی به سبک اروپایی فرهنگ خود را متحول کنند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	مقدمه
	فصل اول- کلیات
۱	۱-۱- بیان مسئله پژوهش .....
۱	۱-۲- پرسشهای پژوهش .....
۲	۱-۳- اهداف پژوهش .....
۲	۱-۴- فرضیات پژوهش .....
۲	۱-۵- پیشینه پژوهش .....
۳	۱-۶- روش شناسی پژوهش .....
۳	۱-۶-۱- تعریف جامعه آماری و ویژگی های آن .....
۳	۱-۶-۲- روش نمونه گیری و حجم تقریبی نمونه .....
	فصل دوم- پیشینه تاریخی قاجاریان
۵	۱-۲- پیشینه تاریخی .....
	فصل سوم- موقعیت بانوان در دوره قاجار
۱۱	۱-۳- اوضاع اجتماعی زنان در دوره قاجار .....
۱۴	۲-۳- وظایف بانوان در خانه .....
۱۵	۳-۳- تفریحات و مشغولیت‌های بیرون از خانه .....
	فصل چهارم- پوشاک بانوان در دوره قاجار
۲۱	۱-۴- پیراهن .....
۲۸	۲-۴- ارخالق یا نیم تنه .....
۳۷	۳-۴- دامن .....
۴۹	۴-۴- شلوار و تنبان یا دامن شلواری .....
۵۳	۵-۴- کلیجه یا شاپکین .....
۵۵	۶-۴- پوشش سر .....
۵۵	۱-۶-۴- کلاهک یا توری .....

۵۶	..... ۴-۶-۲- چارقد
۶۲	..... ۴-۶-۳- کلاغی
۶۳	..... ۴-۶-۴- چادر
۷۲	..... ۴-۷- روبنده
۷۶	..... ۴-۸- پیچه یا نقاب
۷۷	..... ۴-۹- پوشش پا
۷۷	..... ۴-۹-۱- جوراب
۸۱	..... ۴-۹-۲- چاقچور
۸۵	..... ۴-۱۰- کفش

فصل پنجم - پوشاک بانوان اقوام مختلف ایران در دوره قاجار

۹۶	..... ۵-۱- پوشاک بانوان بختیاری در دوره قاجار
۹۹	..... ۵-۲- پوشاک بانوان کرد در دوره قاجار
۱۰۹	..... ۵-۳- پوشاک بانوان ترکمن در دوره قاجار
۱۱۱	..... ۵-۴- پوشاک بانوان بلوچ در دوره قاجار

فصل ششم - پوشاک بانوان اقلیتهای مذهبی در دوره قاجار

۱۱۴	..... ۶-۱- پوشاک بانوان ارمنی در دوره قاجار
۱۱۷	..... ۶-۲- پوشاک بانوان زرتشتی در دوره قاجار

فصل هفتم - نقش اروپایی ها در تغییر پوشاک بانوان در دوره قاجار

۱۲۲	..... ۷-۱- اهداف اروپایی ها از حضور در ایران در دوره قاجار
۱۲۴	..... ۷-۲- آقامحمدخان قاجار و اروپایی ها
۱۲۵	..... ۷-۳- فتحعلیشاه قاجار و نفوذ اروپایی ها در ایران
۱۲۶	..... ۷-۴- محمدشاه قاجار و نفوذ فرهنگ اروپایی در ایران
	..... ۷-۵- زنجیره اصلاحات مؤثر در تغییر لباس بانوان و پذیرش فرهنگ اروپایی در دوره سلطنت ناصرالدین شاه قاجار
۱۲۷	..... ۷-۵-۱- اصلاحات اجتماعی
۱۲۸	..... ۷-۵-۲- اصلاحات طبقاتی
۱۲۹	..... ۷-۵-۳- اصلاحات فرهنگی
۱۳۱	..... ۷-۵-۴- اصلاحات دینی
۱۳۲	.....

۶-۷- روند تغییر لباس بانوان در دوره حکومت مظفرالدین شاه و

- محمدعلی شاه قاجار ۱۳۳
- ۷-۷- نهضت مشروطه و تغییر لباس بانوان تا اواخر سلطنت احمدشاه قاجار ۱۳۵
- ۷-۷-۱- نقش زنان در انقلاب مشروطه ۱۳۶
- فصل هشتم- آرایش، جواهرات و زیورآلات بانوان در دوره قاجار
- ۸-۱- آرایش بانوان در دوره قاجار ۱۴۱
- ۸-۱-۱- آرایش صورت ۱۴۲
- ۸-۱-۲- آرایش مو ۱۴۴
- ۸-۱-۳- آرایش دست و پا ۱۴۶
- ۸-۲- تاریخچه جواهرات در دوره قاجار ۱۴۸
- ۸-۳- جواهرات بانوان در دوره قاجار ۱۴۹
- ۸-۳-۱- تاج ونیم تاج ۱۵۳
- ۸-۳-۲- جقه (جغه) ۱۵۶
- ۸-۳-۳- حلقه بینی ۱۵۸
- ۸-۳-۴- گوشواره ۱۵۹
- ۸-۳-۵- سینه ریز، گردنبند ۱۶۱
- ۸-۳-۶- دستبند، بازوبند و انگو ۱۶۳
- ۸-۳-۷- انگشتر ۱۶۶
- ۸-۳-۸- کمر بند، قلاب کمر، سلامه ۱۶۹
- ۸-۳-۹- سگک یا قلاب رو بند ۱۷۱
- ۸-۳-۱۰- گل سینه ۱۷۲
- ۸-۴- زیورآلات بانوان ترکمن در دوره قاجار ۱۷۷
- ۸-۵- زیورآلات بانوان کرد در دوره قاجار ۱۸۵
- فصل نهم- سنگ های گرانبهای مورد استفاده در زیورآلات بانوان در دوره قاجار
- ۹-۱- الماس ۱۸۹
- ۹-۲- نگین های سرخ ۱۹۱
- ۹-۲-۱- لعل ۱۹۲
- ۹-۲-۲- یاقوت قرمز (رویی) ۱۹۳
- ۹-۲-۳- یاقوت کبود ۱۹۴

۱۹۶	.....	۳-۹	زمرد
۱۹۷	.....	۴-۹	مروارید
۱۹۹	.....	۵-۹	فیروزه
۲۰۰	.....	۶-۹	خواص احجار
۲۰۱	.....		نتیجه گیری
۲۰۳	.....		فهرست منابع و مأخذ
۲۰۶	.....		فهرست منابع تصاویر

فهرست تصاویر

- ۱- پیراهن زنانه، ص ۲۱
- ۲- همان، ص ۲۲
- ۳- پیراهن چاک دار، ص ۲۳
- ۴- سینه بند گلدوزی شده، ص ۲۴
- ۵- پیراهن آستین بلند، ص ۲۶
- ۶- پیراهن زنانه، ص ۲۷
- ۷- ارخالق جلو باز، ص ۲۹
- ۸- ارخالق جلو بسته، ص ۲۹
- ۹- نیم تنه زنانه، ص ۳۰
- ۱۰- نیم تنه کوتاه، ص ۳۱
- ۱۱- نیم تنه (چیگن)، ص ۳۲
- ۱۲- نیم تنه آستین بلند، ص ۳۳
- ۱۳- نیم تنه آستین کوتاه، ص ۳۳
- ۱۴- زیر بغل مثلثی شکل ارخالق (نیم تنه)، ص ۳۴
- ۱۵- نیم تنه زنانه، ص ۳۵
- ۱۶- همان
- ۱۷- شنل بانوان اعیان، ص ۳۶
- ۱۸- دامن زنانه، ص ۳۷
- ۱۹- نمونه پوشاک بانوان قاجاری، ص ۳۸
- ۲۰- دامن بلند و پرچین، ص ۳۹
- ۲۱- مادام گای استفان و مادام کارلوتا گریسی با لباس بالت، ص ۴۰
- ۲۲- شلیته، ص ۴۱
- ۲۳- نمونه پوشاک بانوان قاجاری، ص ۴۲
- ۲۴- نمونه شلیته های بانوان متمول، ص ۴۳
- ۲۵- بانوی قاجاری با شلیته کوتاه و جوراب بلند، ص ۴۴
- ۲۶- بانوی قاجاری با شلیته و جوراب کوتاه، ص ۴۴

- ۲۷- شلیته همراه با شلوار کشیاف، ص ۴۴
- ۲۸- شلیته های بلند بانوان، ص ۴۶
- ۲۹- نمونه پوشاک بانوان قاجاری، ص ۴۷
- ۳۰- چادر کمری، ص ۴۸
- ۳۱- شلوار گشاد، ص ۴۹
- ۳۲- زنان آکروبات با شلوار گشاد، ص ۵۰
- ۳۳- تنبان، ص ۵۲
- ۳۴- شلوار بلند و گشاد، ص ۵۲
- ۳۵- کلیجه بلند، ص ۵۳
- ۳۶- کلیجه کوتاه، ص ۵۴
- ۳۷- پوشش سربانوان، ص ۵۵
- ۳۸- مهد علیا (مادر ناصرالدین شاه)، ص ۵۶
- ۳۹- زنان با چارقد سفید، ص ۵۷
- ۴۰- بانوی قاجاری با چارقد سیاه، ص ۵۸
- ۴۱- بانوی قاجاری با چارقد سفید، ص ۵۹
- ۴۲- بانوی قاجاری با چارقد و لباس مخمل، ص ۵۹
- ۴۳- چارقد با حاشیه سوزن دوزی، ص ۶۰
- ۴۴- شال بانوان قاجاری، ص ۶۰
- ۴۵- چارقد قالبی، ص ۶۱
- ۴۶- سربندهای کلاغی، ص ۶۲
- ۴۷- چادر نمازی، ص ۶۳
- ۴۸- زنی اشرافی با چادر شب، ص ۶۴
- ۴۹- زن روستایی با چادر شطرنجی، ص ۶۴
- ۵۰- چادر چهارخانه، ص ۶۵
- ۵۱- چادر زنان قاجاری، ص ۶۶
- ۵۲- چادر زنان طبقه اعیان، ص ۶۶
- ۵۳- چادر مشکی یراق دوزی شده، ص ۶۷
- ۵۴- طرح چادر سیاه، ص ۶۸
- ۵۵- گونه های مختلف چادر سر کردن، ص ۶۹

- ۵۶- انواع چادر زنان ایرانی، ص ۷۰
- ۵۷- نمونه چادر بانوان، ص ۷۱
- ۵۸- روبنده، ص ۷۲
- ۵۹- تور روبنده، ص ۷۳
- ۶۰- چادر و روبنده، ص ۷۳
- ۶۱- زنان قاجاری با چادر و روبنده، ص ۷۴
- ۶۲- چادر و چاقچور و روبنده، ص ۷۵
- ۶۳- پیچه یا نقاب، ص ۷۶
- ۶۴- جوراب کوتاه سفید، ص ۷۸
- ۶۵- جوراب بلند سفید، ص ۷۸
- ۶۶- جوراب کوتاه، ص ۷۹
- ۶۷- جوراب بلند راه راه، ص ۸۰
- ۶۸- یک جفت جوراب کوتاه زنانه، ص ۷۷
- ۶۹- چاقچور، ص ۸۱
- ۷۰- همان، ص ۸۳
- ۷۱- چاقچور دو رنگ، ص ۸۴
- ۷۲- طریقه پوشیدن چاقچور، ص ۸۴
- ۷۳- کفش مسافری، ص ۸۵
- ۷۴- کفش راحتی، ص ۸۶
- ۷۵- ساغری، ص ۸۸
- ۷۶- لباس بانوان بختیاری، ص ۹۷
- ۷۷- پوشاک زنان کرد آذربایجان، سقز، مهاباد، ص ۹۹
- ۷۸- لباس زنان کردهای سندج، ص ۱۰۱
- ۷۹- سربستن زنان کرد، ص ۱۰۲
- ۸۰- یک زن کرد، ص ۱۰۳
- ۸۱- پوشاک زنان کرد، ص ۱۰۵
- ۸۲- اراخالق های زنان کرد، ص ۱۰۶
- ۸۳- تنبان زنان کرد، ص ۱۰۷
- ۸۴- گروهی از دختران کرد، ص ۱۰۸

- ۸۵- پوشاک زنان ترکمن، ص ۱۰۹
- ۸۶- بالا پوش زنان ترکمن، ص ۱۱۰
- ۸۷- پیراهن زنان بلوچ، ص ۱۱۲
- ۸۸- پوشاک بانوان جوان ارمنی، ص ۱۱۴
- ۸۹- پوشاک بانوان ارمنی، ص ۱۱۵
- ۹۰- پوشاک راهبه های قدیسه کاترین، ص ۱۱۶
- ۹۱- زنان ارمنی در لباس مهمانی، ص ۱۱۶
- ۹۲- پوشاک زنان مسلمان و زرتشتی در بیرون از خانه، ص ۱۱۷
- ۹۳- پوشاک بانوان زرتشتی در بیرون از خانه، ص ۱۱۷
- ۹۴- خانواده زرتشتی با لباس مرسوم زرتشتیان، ص ۱۱۸
- ۹۵- چندتن از زنان زرتشتی با لباس سنتی، ص ۱۱۸
- ۹۶- گروهی از زنان زرتشتی، ص ۱۱۹
- ۹۷- پیراهن بانوان زرتشتی، ص ۱۲۰
- ۹۸- بانوان قاجاری در لباس اروپایی، ص ۱۳۹
- ۹۹- آرایش صورت بانوان قاجاری، ص ۱۴۲
- ۱۰۰- آرایش موی کف دست و پای، ص ۱۴۵
- ۱۰۱- آرایش کف دست و پای، ص ۱۴۶
- ۱۰۲- تاج های بانوان، ص ۱۵۴
- ۱۰۳- نیم تاج بانوان، ص ۱۵۵
- ۱۰۴- جقه از جنس طلا، ص ۱۵۷
- ۱۰۵- یک زن دزفولی با حلقه در بینی، ص ۱۵۸
- ۱۰۶- گوشواره طلا مرصع به مروارید، ص ۱۵۹
- ۱۰۷- گوشواره آویزی شکل، ص ۱۶۰
- ۱۰۸- گردن بند از جنس طلا و نقره، ص ۱۶۲
- ۱۰۹- بازوبند از جنس نقره، ص ۱۶۴
- ۱۱۰- بازوبندهای بانوان، ص ۱۶۵
- ۱۱۱- انگشترهای زمرد، ص ۱۶۷
- ۱۱۲- انگشترهای یاقوت، ص ۱۶۷
- ۱۱۳- انگشترهای بانوان، ص ۱۶۸

- ۱۱۴- جقهٔ پرتاووسی و کمر بند مزین مینا کاری شده با طلا، ص ۱۶۹
- ۱۱۵- کمر بند، قلاب کمر و سلامه، ص ۱۷۰
- ۱۱۶- قلاب روبند، ص ۱۷۱
- ۱۱۷- سنجاق سینه، ص ۱۷۲
- ۱۱۸- گل سینه، ص ۱۷۳
- ۱۱۹- زیورآلات بانوان ترکمن، ص ۱۷۸
- ۱۲۰- همان، ص ۱۷۹
- ۱۲۱- همان، ص ۱۸۰
- ۱۲۲- همان، ص ۱۸۱
- ۱۲۳- آویز گردن زنان ترکمن از جنس نقره، ص ۱۸۲
- ۱۲۴- گل یقه های بانوان ترکمن، ص ۱۸۳
- ۱۲۵- همان، ص ۱۸۴
- ۱۲۶- زیورآلات بانوان کرد، ص ۱۸۵
- ۱۲۷- گردن بندهای بانوان کرد، ص ۱۸۶
- ۱۲۸- نمونهٔ گردنبند بانوان کرد، ص ۱۸۷
- ۱۲۹- الماس های پیاده، ص ۱۸۹
- ۱۳۰- گردن بند لعل، ص ۱۹۲
- ۱۳۱- جقه از جنس طلا، ص ۱۹۵
- ۱۳۲- مروارید، ص ۱۹۷

آداب و رسوم هر ملتی اساس زندگی آن ملت است، چرا که منش آن ملت را تحت تأثیر قرار می دهد و واکنش های آن را در برابر رویدادهای نو تعیین می کند. این رسوم مایه سربلندی هر ملت است و در واقع نقطه اتکایی است در برابر نابسامانیهای سیاسی و اقتصادی و اجتماعی که از خارج آن را تهدید می کند. در این میان مردم ایران زمین در دوره قاجار نتوانستند با اتکاء به آداب و سنن خود در برابر دسیسه هایی که بیگانگان برای اقتصاد و فرهنگ شان ترتیب داده بودند مقاومت کنند.

پادشاهان قاجار به دلیل حس عقب ماندگی فرهنگی نسبت به دول اروپایی بدون در نظر گرفتن مسائل دینی و سنت ایرانیان سعی در تغییر فرهنگ ایرانیان نمودند و یکی از این تغییرات، متحول کردن پوشاک مردم بود.

متأسفانه پادشاهان قاجار علت مهم پیشرفت اروپایی ها را در ظاهر آنها می دیدند و باین تفکر که نوع پوشش و طرز تفکر مذهبی و سنتی مردم ایران باعث عقب ماندگی کشور شده است، اقدام به تغییرات اساسی در پوشاک نمودند.

در این زمره تغییر و تحول در نوع پوشش بانوان از مهمترین اهداف بود و این تغییر پس از سفر ناصرالدین شاه به اروپا به اوج خود رسید. ناصرالدین شاه با مشاهده لباس زنان اروپایی در صدد بر آمد تا پس از بازگشت به کشور زنان حرمسرای خود را به آن شکل درآورد.

از آنجا که هر نوع تغییر و تحولی که در حرمسراها اتفاق می افتاد به سرعت در دیگر اقشار جامعه رسوخ می کرد، تحول جدید در نوع پوشش زنان در همه جا گسترش یافت و در مدت زمان اندکی زنان لباس های سنتی خود را کنار گذاشته و پوشاک جدید به سبک اروپایی را جایگزین کردند.

اوضاع اجتماعی زنان تقریباً تا اواخر دوره قاجار (قبل از انقلاب مشروطه) بسیار بحرانی بود. زنان در این دوره بسیار محدود و محروم از هرگونه فعالیت اجتماعی بودند و همین امر پیامدهای بسیاری را بدنبال داشت.

حضور مداوم زنان در اندرون خانه‌ها جز ایجاد سرگرمی‌های کاذب و ظهور افکار خرافی چیزی را بدنبال نداشت. ایران را در این دوره دریایی از افکار خرافی فراگرفته بود که ریشه اصلی آن بی‌کاری زنان بود. روش زندگی هر فرد کمابیش تحت تأثیر این گونه افکار و اعمال قرار گرفته بود.

یکی از پیامدهای همین افکار خرافی استفاده از انواع فلزات و سنگ‌ها در غالب زیورآلات بود.

اندرون خانه‌ها، حمام‌های عمومی به محل‌هایی برای برپایی میهمانی‌ها و گردهمایی‌های زنان جهت به نمایش گذاردن لباس‌ها و جواهرات و زیورآلات تبدیل شده بود. براساس این فرهنگ و پیامدهای آن در این تحقیق به موقعیت بانوان در دوره قاجار و سپس بررسی اقسام پوشاک و زیورآلات بانوان شهری، ایلات و عشایر و اقلیت‌های مذهبی با بهره‌گیری از تصاویر متنوع با کیفیتی مناسب و همچنین به ریشه‌یابی علل این تغییر و تحولات در پوشاک بانوان پرداخته شده است.

فصل اول: کلیات

۱-۱- بیان مسئله پژوهش

پوشاک و زیورآلات بانوان در دوره قاجار بسیار مجلل بود. پوشاک بانوان، شامل پیراهن پشت نمای حاشیه دوزی شده با مروارید و جواهرات بود. این لباس را با شلواری حجیم یا دامنی پف دار و لخت که در کمر چین می خورد می پوشیدند. این تن پوش ها معمولا از پارچه ای با طرح های درشت گلدار یا مشبک و یا از جنس مخمل یا نخی گلدوزی شده، دوخته می شد. هرزنی در هر طبقه اجتماعی به نوع پوشاک و تزئینات آن اهمیت فراوان می داد. تمول ایران در زمان فتحعلیشاه چه از لحاظ عینی و چه از لحاظ نمادین در پوشاک جواهر نشان و مروارید نشان مجلل زنان هویدا بود. در این دوره به خصوص در اواخر دوره قاجار رفته رفته فرهنگ و پوشش اروپایی در نوع پوشش بانوان تأثیر گذاشت.

چه عواملی باعث ایجاد تحول و تنوع در پوشاک و زیورآلات بانوان در دوره قاجار شده است؟

۱-۲- پرسشهای پژوهش

- ۱- ویژگی پوشاک و زیورآلات بانوان در دوره قاجار چیست؟
- ۲- چرا بانوان در دوره قاجار به زیورآلات توجه خاصی داشتند؟
- ۳- عوامل اجتماعی و سیاسی جامعه چه تأثیراتی در پوشاک بانوان داشته است؟
- ۴- چه عواملی سبب شده تا پوشاک بانوان در دوره قاجار تحت تأثیر اروپایی ها قرار گیرد؟

۱-۳- اهداف پژوهش

- ۱- معرفی پوشاک و زیورآلات بانوان دردوره قاجار با استناد بر آثار موجود و نظرات سیاحان.
- ۲- شناخت و ریشه یابی تغییر و تحول در پوشاک بانوان دردوره قاجار.

۱-۴- فرضیات پژوهش

- ۱- به نظرمی رسد پادشاهان قاجار به شعارهای مذهبی و قدرت روحانیت توجهی نداشتند و همین امر در تعیین شکل لباس و نوع آرایش بانوان ایرانی تأثیر بسزایی داشته است.
- ۲- به نظر می رسد تمایل شاهان قاجار برای جلب نظر اروپایی ها اولین علت تغییر لباس بانوان ایرانی در این دوره به شمار می رفته است.
- ۳- به نظر می رسد اشتیاق بانوان به استفاده از زیورآلات دردوره قاجار به حدی است که در هر طبقه ای از اجتماع مورد توجه بوده است.

۱-۵- پیشینه پژوهش

- ۱- "پوشاک بانوان ایران" نوشته : جلیل ضیاءپور. وی به بررسی پوشاک بانوان از ایران باستان تا دوره پهلوی پرداخته است. به اختصار به معرفی پوشاک هر دوره پرداخته است. در دوره قاجار اکثرا به نظر سیاحان اشاره دارد. همچنین از نمونه ها و تصاویر بسیار کمی برخوردار است.
  - ۲- "زیورهای زنان ایران" نوشته: جلیل ضیاءپور. تصاویر و مطالب مربوط به زیورآلات دوره قاجار بسیار اندک است.
- در این تحقیق سعی نموده ام بطور خاص به آداب و رسوم و موقعیت اجتماعی بانوان و انواع و اقسام پوشاک و زیورآلات در مکان های مختلف و همچنین تأثیرات و نفوذ فرهنگ اروپایی ها در ایران و تحول پوشاک بانوان بر این اساس و نظرات سیاحان در این دوره اشاره کنم. همچنین از تصاویر بیشتری بهره بگیرم.

۱-۶- روش شناسی پژوهش

۱-۶-۱- تعریف جامعه آماری و ویژگی های آن :

جامعه آماری: پوشاک، زیورآلات و نقاشی های موجود از دوره قاجار. ویژگی ها: بررسی عوامل تأثیرگذار از قبیل: شاهان قاجار، اروپاییان، اوضاع اجتماعی فرهنگی.

۲-۶-۲- روش نمونه گیری و حجم تقریبی نمونه :

روش نمونه گیری: تصادفی

حجم تقریبی نمونه: ۴۰ درصد آثار